

***La Criminologie, Alain Bauer et Christophe Soulez, First Editions,
Wiley Publishing, Inc., 2021, 514 pag.***

*dr. Aura PREDA**

Autorii deschid volumul cu o *Introducere* în care enumeră cuvinte/expresii specifice domeniului Criminologiei care generează perechi de reacții, adică, deopotrivă înspăimântă și, paradoxal, fascinează, intrigă, trezesc curiozitatea. Unele dintre acestea, precum: „atacuri violente”, „reglare de conturi”, „împușcături”, „ucigași în serie”, „cazuri reci” etc. conving și au succes de public dacă ne raportăm la seriile polițiste sau filmele cu scenariile despre polițiștii eficienți, ofițeri care luptă împotriva criminalității și, la polul opus, care spun poveștile unor criminali, a bandelor. Este greu de imaginat chiar și difuzarea unor ziare sau emisiuni de știri fără o rubrică ce face referiri la infracțiuni, agresori, victime, lege, ilicit etc.

Crima sau altă infracțiune apare zilnic pe primele pagini ale ziarelor. Nu trece o zi fără ca infractorii și acțiunile lor să fie cunoscute opiniei publice, la fel și în cazul instituțiilor responsabile cu protecția cetățenilor. Dezbaterile despre rolul justiției, funcția închisorii, misiunile și metodele de intervenție a forțelor de securitate sunt, de asemenea, în centrul preocupărilor publice. Un arc în timp amintindu-i pe infractorii de la Cartouche la Francis Heaulme, de la Landru, banda Bonnet până la Mestine, Petiot și alți criminali de notorietate, contrează un tablou completat de cei însărcinați cu combaterea criminalității (terorismul devenind una dintre ramurile sale).

Studiul acestora a devenit cunoaștere de secole, sferă de studiu și reflecție, ale cărei efecte au fost multiplicare de dezvoltarea mass-media.

Câteva aspecte care constituie obiectul de studiu al acestei discipline sunt menționate în continuare. Astfel, criminalitatea nu este omogenă, este diversă. Nu toate faptele antisociale sunt de aceeași natură, la fel cum nu toți criminalii au aceleași caracteristici. Așadar, există acte care dăunează vieții sau moralei și altele care sunt mai mult o chestiune de pricepere sau viclenie. Anumite infracțiuni trezesc dezaprobări puternice din partea societății în timp ce altele, precum fraudă sau contrafacerea, fac mai degrabă obiectul unor clemente. În același timp, unii infractori acționează singuri, iar alții în grup. Actul poate fi premeditat sau are loc spontan, sub

* Cercetător științific grad III, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române; aurapreda7@yahoo.ro.

influența unui impuls, uneori făptuitorul poate săvârși doar o singură faptă cu foarte puțin risc de recidivă, în timp ce pentru alții infracțiunea este o activitate normală, obișnuită, o profesie reală. Criminalitatea poate viza un comportament sau profitul, iar criminalitatea organizată se poate intersecta cu violența intrafamilială. O perspectivă istorică evidențiază că de-a lungul secolelor infracțiunea a evoluat sub aspectul modurilor de operare, a obiectivelor, a mijecilor și apariției de noi ținte etc.

Pe scurt, spre deosebire de ceea ce uneori ne fac să credem mass-media sau liderii politici, infracțiunea este extrem de complexă.

Iată de ce înțelegerea criminalității și a criminalilor, dar și cunoașterea modalităților care contribuie la prevenirea sau combaterea criminalității, argumetează co-autorii, este o necesitate întrucât fiecare act al ființei umane poate avea latura lui întunecată și deci de mister. Tocmai de aceea, analiza infracțiunilor este o necesitate pentru autoritățile publice care sunt responsabile de asigurarea securității cetățenilor, garantând pentru libertatea de a trăi în pace deplină. Într-o lume în care indivizii așteaptă din ce în ce mai mult de la Stat, și acceptă din ce în ce mai puțin riscurile incertitudinii unei vieți în comunitate, cunoașterea criminalității devine o temă majoră.

Autorii continuă raționamentul susținând că este imperativ să se înțeleagă mecanismele infracțiunii, să se identifice motivele săvârșirii faptei, să se priceapă mai bine funcțiile și abilitățile instituțiilor represive, să se studieze pattern-urile de funcționare, dar și evoluțiile criminale. Ca atare, specialiștii trebuie să încerce să pătrundă în mintea infractorilor, pentru a identifica resorturile interne de trecere la act.

Pe de altă parte, apreciază autorii, Criminologia nu caută să dramatizeze criminalitatea. De asemenea, nu își propune să se impună ca o știință unică în serviciul statului. Ea urmărește un singur obiectiv: să înțeleagă mai bine infracțiunea (și deci infractorii și victimele lor ca fapt social, tocmai pentru a o preveni mai bine, dacă este posibil, dar și pentru a reprimă cu discernământ și dreptate. Criminologii nu sunt nici polițiști, nici judecători, tocmai de aceea ei nu pun la îndoială (dar pot ajuta), nu judecă (dar pot clarifica), caută să înțeleagă (fără să caute să scuze).

În Franța, Criminologia ca disciplină nu a avut loc la nivelul de universitate până de curând, ca și alte discipline care și-au croit cu greu drum până la Planul de învățământ superior.

Totuși, Criminologia există peste tot în Europa, Belgia, Marea Britanie, dar și în lume: Canada, SUA, Rusia, Japonia, China și Maroc.

Franța, care a fost, ca și Italia una dintre cele mai angajate națiuni, în studii criminologice, dispune în sfârșit, grație CNAM, de o disciplină capabilă să lumineze publicul și factorii de decizie asupra naturii și complexității, a criminalității.

Ca atare, scopul declarat al acestei lucrări se originează în dorința de a valoriza Criminologia, adică să i se permită cititorului să înțeleagă mai bine diferitele fațete ale criminalității, precum și numeroasele teorii explicative ale acesteia: De la teoria criminalului înăscut, la cea a criminalității ca o consecință a asupririi celui mai

puternic asupra celui mai slab, trecând prin conceptul de carieră criminală, cititorii vor fi familiarizați cu principalele teze, uneori contradictorii, altele complementare, folosite pentru explicarea criminalității.

Studierea criminalității înseamnă, de asemenea, a fi interesat de anumite aspecte ale noilor evoluții criminale, de la criminalitatea organizată la forme insidioase de violențe sau de la criminalitatea cibernetică la terorism. Deopotrivă, studiul Criminologiei înseamnă și să cunoaștem cum funcționează anumite instituții sau în ce constau politicile publice. Confrunțați cu imensa diversitate de puncte de vedere și abordări ale chestiunilor criminologice, autorii au ales să ia în considerare abordări fără *a priori* sau prejudecăți.

Dacă până acum autorii au precizat ce-și propun, în continuare ei menționează și ceea ce nu doresc prin această lucrare adică o prezentare exhaustivă sau să acopere exhaustiv câmpul disciplinei. Intenționează ca fiecare cititor să fie în măsură să-și contureze o grilă de raportare, repere de înțelegere.

Descrierea cronologică a diferitelor școli de gândire și a unor teorii explicative ale criminalității și actelor de violență este unul dintre obiectivele majore ale lucrării.

Ca atare, lucrarea este construită în jurul a cinci mari teme la care se adaugă „Partea celor 10” și anexele, asigurând principalele cunoștințe ale disciplinei despre criminalitate și criminali, definiția conceptelor, teoriile explicative, caracteristicile principalelor fenomene infracționale și modalitatea măsurării acestora, descrierea sistemelor sau a instrumentelor care vizează prevenirea criminalității.

Prima parte are următorul titlu: **Criminalitate, criminali și criminologie**, parte în care se răspunde la următoarele întrebări: Ce este o crimă? Este crima relativă? Există o tipologie a criminalilor? Care sunt caracteristicile criminalilor în serie?

Dacă ne interesăm despre criminalitate, trebuie să începem prin a încerca să o definim, să-i înțelegem contururile pentru a înțelege mai bine mecanismele ei. Dar o infracțiune nu există dacă nu există individ care să o comită. Crima și criminalii sunt așadar inseparabile, tocmai de aceea vorbim despre relativitatea criminalității, despre principalele categorii de criminalitate sau chiar tipologia criminalilor în serie. În final, autorii încearcă să revină către o dezbatere foarte actuală în Franța, privind criminologia, conținutul ei și relevanța ei ca grilă de lectură pentru înțelegerea fenomenului criminal. Ei au încercat să explice de ce criminologia, disciplină încă marginală în Franța, este necesară pentru a ne putea perfecționa cunoștințele despre criminalitate și pentru a găsi astfel cele mai potrivite răspunsuri pentru a o preveni sau a o reprimă mai eficient.

Infracțiunea este un act ale cărui caracteristici evoluează în funcție de loc și moment. Este necesară și o definiție juridică, pentru că aceea va diferenția simpla devianță de comportamentele asociale, definiție în funcție de care va fi permisă sancționarea de către societate, prin instituțiile acesteia.

Apoi, autorii invocă părerile unor oameni de știință precum E. Durheim, G. Picca, H. Becker E. Lemert, E. Goffman, H. Garfinkel, M. Foucault, M. Cusson care au abordat această tematică și au definit fie infracțiunea, infractorul, criminalitatea, contribuind astfel la clarificări și la progresul cunoașterii la acest nivel.

Autorii fac referiri la sensul infracțiunii în Franța, unde semnificația juridică este foarte precisă, iar ierhia infracțiunilor: contravenții, delictes și crime este clară în ceea ce privește gravitatea acestora.

În afară de clasificarea clasică, studiată în cadrul Dreptului penal special, autorii mai adaugă următoarea clasificare, conform lui J. Pinatel:

1. *Infracțiunile primitive* urmare a unui act necontrolat, impulsiv și exploziv, pare aparent fără motiv.

2. Infracțiunea utilitară prin care cel care a comis-o se eliberează dintr-o situație periculoasă, tensionată, dintr-o criză, delictul apărând ca unica ieșire, rezolvare.

3. *Infracțiunea pseudo-judiciară* se relevă mai degrabă ca un act de dezinteres imediat. Autorul, justificându-și actul prin faptul că își face justiție, îl însoțește actul de un sentiment de răzbunare.

4. *Criminalitatea organizată* ca expresie a unei veritabile voințe de a comite acte criminale esențialmente presupunând o amplă pregătire : un proiect, etapizare, complici, unele cu violență, altele fără.

De altfel, acest tip de criminalitate este amplu prezentată, atât cronologic, geografic, cât și ca tipologie în cap. al XI-lea .

O atenție deosebită s-a acordat și unei forme de criminalitate care a cunoscut o amplă evoluție: cybercriminalitatea. Autorii împărtășesc aici definiția, caracteristici ale delincvențelor speciali, țintele acestora, precum și modurile de operare, răspunzând totodată la întrebarea: Cui profită acest tip de criminalitate?

Fenomene infracționale specifice periferiilor marilor metropole (din SUA, Franța, U.K. etc.) sunt amplu descrise de la formarea gang-urilor specifice până în 2019.

Despre violențele urbane, o expresie ce nu-și găsește definiția, considerată mai degrabă un produs mediatic, se descriu multiple aspecte cu ajutorul unei scale de evaluare, identificându-se 8 indicatori. Aici se înscriu și instituțiile naționale din Franța care s-au implicat în aceste cercetări, precum și instrumentele elaborate și faptele ce se grupează în acest fenomen.

Un alt fenomen cu care Franța s-a confruntat mai mult deceniul trecut, Terorismul, face obiectul cap. al XV-lea, o prezentare ce debutează cu Revoluția Franceză și se continuă cu școlile teroriste, caracteristicile fenomenului, organizarea și impactul diferitelor organizații teroriste, include formele moderne de terorism, dar și principalele tehnici teroriste, deopotrivă sunt prezentate și noile amenințări teroriste.

Partea a doua, intitulată *Reflecții despre criminalitate* tratează repere istorice privind evoluția Criminologiei, care se afirmă cu adevărat, ca știință, în sec. al XIX-lea. Înainte, delictesle erau și de natură filosofică și juridică. Secolului luminilor i se datorează avântul sistemului penal francez, bazându-se pe dualitatea: delictes și pedepse. Doar în sec. al XIX-lea criminalitatea a devenit obiect al științei și tot atunci au apărut primele teorii criminologice.

În sec. al XX-lea s-au deschis noi câmpuri de cercetare, iar tezele au început să se confrunte, Școlile criminologice să se distingă mai mult prin obiectul de studiu (delincvență, reacție socială, delict, delincvent) decât prin teze radical opuse. De aceea, pot fi remarcate mai multe curente. Teoriile dezvoltate par prin diferitele școli de gândire să alimenteze și astăzi discursuri care tind să explice cauzele criminalității. Așadar această parte este dedicată descrierii cronologice a diferitelor școli de gândire și a teoriilor explicative ale criminalității și trecerii la act.

Cunoașterea și măsurarea criminalității este denumirea părții a treia. Aceasta se referă la faptul că, studierea infracțiunii înseamnă analiza comportamentului făptuitorilor, înțelegerea modurilor de operare și a proceselor de săvârșire a faptei, dar înseamnă și cuantificarea fenomenelor, studierea evoluțiilor statistice și descrierea, cel mai îndeaproape, a realității infracționale precum și a profilelor făptuitorilor și ale victimelor.

Există mai multe instrumente capabile să contabilizeze fenomenele criminale. Unele se bazează pe utilizarea statisticilor administrative, altele au ca scop interogarea potențialelor victime sau chiar a făptuitorilor. Dar aceste instrumente au limite, de aceea, mai presus de toate, devine esențial să știm să le interpretăm.

Cum sunt construite statisticile poliției? Cum le putem interpreta? Ce sunt anchetele de victimizare? Acestea sunt întrebările abordate în această parte.

Partea a patra vizează **Formele criminalității majore**. Premisa acestei părți este faptul că crima este proteică, în sensul că există o multitudine de infracțiuni, dar și fenomene criminale mai mult sau mai puțin complexe care implică una sau mai multe persoane, în schemele lor organizatorice foarte diferite și cu motivații variate.

Dincolo de infractorul individual, de bandă, se disting apariția și organizarea unor întreprinderi criminale. Mafii, organizații criminale transnaționale, grupuri criminale bazate pe trafic de droguri sau criminalitate cibernetică care devin încetul cu încetul motorul activității criminale. Deopotrivă, autorii semnalează apariția unor hibridi între criminalitate și terorism care prind rădăcini.

Lumea criminalității, de la clasici la sec. XX, va apărea pe deplin explicată de către autori în această parte.

Partea a cincea tratează o problemă de permanentă actualitate: **Prevenirea și combaterea criminalității**.

Dacă este necesar să se cunoască infracțiunea și motivele care împing un individ să treacă la fapta antisocială este, pe de o parte, pentru a încerca să se prevină și să limiteze încălcările regulilor, dar este, pe de altă parte, și pentru a adapta răspunsurile și mijloacele împotriva cărora se luptă împotriva delincvenței. Ca atare, Criminologia nu este interesată doar de criminalitate, ci studiază și reacția socială pe care o provoacă și modurile de organizare a răspunsului public.

În această parte, se va evidenția, așadar, rolul poliției, dar și modurile lor de intervenție și noile tehnici științifice, noua lume a experților. Cercetarea vinovaților necesită investigații pentru a-i aduce în fața instanței. Tot în această parte se încearcă

răspunsuri pentru întrebările: Care este cu adevărat sensul pedepsei și al sancțiunii penale. Dar cel al prevenirii?

Partea a șasea se numește, cu totul altfel: **Partea celor Zece.**

Partea celor Zece, o parte esențială a colecției, îi va pune în legătură pe cititori cu zece mari polițiști care și-au marcat epoca fie prin acțiunile lor reformatoare, fie prin curajul lor. Dar nu sunt doar bărbații, ci și organizațiile cărora le aparțin sunt, de asemenea, elemente majore în sistemele de prevenire a criminalității. Zece dintre acești actori vor fi prezentați. Pentru ca bărbații și organizațiile să acționeze corespunzător, au nevoie de texte legislative și, mai presus de toate, să fie formați cu anumite abilități și mijloace de acțiune.

Reforme legislative sunt cele care contribuie la evoluția societății și contribuie la securitatea cetățenească.

Partea a șaptea este dedicată Anexelor, fiind formată dintr-o listă cu cele mai utilizate abrevieri și o listă dedicată bibliografiei.

Recomandăm lucrarea studenților, masteranzilor, profesioniștilor în domeniu, dar și profesorilor care predau Criminologie, deși au terminat doctoratele în alte specializări.